

Új könyvtár- és tájékoztatástudományi folyóirat

Journal of Library and Information Science
OMKDK rakt. sz.: F 2991

A Delhi-i egyetem könyvtártudományi tanszéke *Journal of Library and Information Science* címmel új folyóiratot szerkeszt és publikál, és ezzel újabb lépéssel viszi előre azt az úttörő munkát, amelyet az indiai könyvtári és tájékoztatási szakemberek oktatásában, munkájuk támogatásában fennállása óta végez és amellyel már eddig is jó hírnevet vívott ki magának.

Amint az első számot bemutató előszóból kitűnik, egy új folyóirat indítását a könyvtár- és tájékoztatástudomány területén – ahol már számos folyóirat létezik – hosszú ideig tartó tervezés, fontolgatás és sok vita előzte meg. Előbb felvetették a kérdést, vajon egyáltalán szükség van-e egy új folyóiraatra és ha igen, annak milyen fajtájára, milyen szakosításban stb.

A válaszhoz a kiindulópontot az ismeretek világában mutatkozó két jelenség szolgáltatta, nevezetesen a jól ismert *információrobbanás és az ismeretek interdiszciplináris megközelítése*. Az utolsó két évtizedben ez új igényeket támasztott az információkat szolgáltató könyvtárakkal és tájékoztató intézményekkel szemben. Ezekre jelentős szerep vár a felhasználók legkülönbözőbb kategóriái folytonosan változó és állandóan növekvő igényeinek kielégítésében, amellyel, hogy fontos feladatuk van az ország társadalmi-gazdasági fejlesztési programjának végrehajtásában is.

Az információszolgáltatással szemben jelentkező követelmények szükségessé teszik az információk feldolgozását és terjesztését elősegítő *hatékony módszerek és eszközök kialakítását is*. Az információátvitel és keresés hagyományos módszerei már egyre kevésbé töltik be hivatásukat, és mind jobban terjed a matematikusok, nyelvészek, műszaki szakemberek és könyvtárosok együttműködésével kifejlesztett gépi és elektronikus eszközök alkalmazása. Így jött létre a tájékoztatástudomány, melynek jellemzője *a felhasználók gyors, specifikus és kimerítő ellátása információkkal*.

Időközben a könyvtár- és tájékoztatástudomány saját ismeretanyaga is hatalmasra duzzadt. Ennek az ismeretanyagnak terjesztésére pedig *a legjobb eszköz a folyóirat*.

E világszerte ismert jelenségeken, az általános szempontokon túlmenően az új folyóirat szükségességének eldöntésénél nagyrészt közrejátszott az a tény, hogy bár India az elmúlt négy évtizedben jelentős mértékben járult hozzá az új tudományág fejlesztéséhez, az Indiában megjelenő, valóban színvonalas folyóiratok száma még mindig erősen korlátozott.

Az évente kétszer megjelenő folyóirat *önálló tanulmányokat, kutatási eredményeket, áttekintő szemle- és könyvismertetéseket* közöl, amelyek elősegítik a

könyvtári és tájékoztatástudományi kutatásokat, a könyvtárak és információs intézmények fejlődését és fejlesztését célzó irányelvek és problémák tudományos szintű megvitatását. Időről időre egy-egy számot valamely speciális kérdés különböző szempontjainak bemutatására kívánnak szentelni. Ki akarnak térni az országos és nemzetközi szervezetek, mint a NATIS, UNISIST, DEVSIS stb. tevékenységének, eredményeinek ismertetésére is.

A folyóirat 1. száma hét cikket tartalmaz. Valamennyi indiai szerző tollából származik és változatos kérdésekkel foglalkozik, mint

- az indiai egyetemi könyvtár helyzete;
- a könyvtárosképzés új irányzatai;
- az UNISIST-program;
- az országos információs politika kérdései;
- a gépesített információfeldolgozás indiai problémái;
- a könyvtári osztályozás negyedszázados fejlődése;
- a bibliográfia fejlődésének hatása a katalogizálásra.

A *Vélemények és megjegyzések* rovatban a poonai egyetem könyvtártudományi tanszékének vezetője idézi az egyetemi könyvtáros szerepével és feladataival foglalkozó korábbi írásokat. A könyvszemlében egy indiai és két angol könyv rövid ismertetése található.

A 2. szám ugyancsak hét cikket közöl:

- a könyvtárosképzéssel két cikk is foglalkozik: az egyik az indiai helyzetről számol be, részletes táblázatot közölve az indiai egyetemeken található könyvtártudományi tanszékek területi megoszlásáról, a tanszékek egyéb adataival együtt; a másik cikk a könyvtárosképzés interdiszciplináris jellegét és módszereit taglalja;
- a további cikkek tárgya az indexelő rendszerek összetett kifejezései,
- a szabványok szerepe a tájékoztatásban,
- a hálódia gram jelentősége a könyvtári rendszerek tervezésében,
- két cikk pedig a számítógépes információfeldolgozás problémáit és legújabb eredményeit részletezi.

Az új folyóirat színes és sokrétű cikkei hasznos segítséget nyújtanak a könyvtárosoknak.

Dezső Zsigmondné

Ismeretforrások indexe

A KSI (Knowledge Source Index – Ismeretforrások indexe) a CISTI (Canadian Institute for Scientific and Technical Information = Kanadai Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Intézet) kísérleti projektje és célja annak megállapítása, hogy szükség lenne-e Kanadában, a tudományos és műszaki szakemberekre vonatkozó adat-tárra.

Az index jelenleg mintegy 3000 profilt tartalmaz. A profil Ontario állami intézményeiben, egyetemein, minisztériumaiban és egyéb szerveinél működő szakemberek, kisebb munkacsoportok, részlegek adatait esetleg egy szervezet teljes kutató tevékenységét jelenti.

Az index mintegy 30 000 tárgyszava és ugyanannyi kereszthivatkozása egy vagy több profilszámra utal, ami két jegyzék segítségével vezet a kért információhoz. Az egyik a profilok jegyzéke – célja, hogy a kapott kifejezés relevanciája a teljes szöveggörnyezetben legyen ellenőrizhető –, míg a másik a szakemberek nevét, telefonszámát, címét, valamint a kommunikációs feltételeket (pl. nyelv, egyes megkötések) közli.

ADATBÁZISOK INFORMÁCIÓSZOLGÁLTATÁSOK

Az USA adatbázisainak
fejlődése 1966–1975 között

Bevezetés

Az elmúlt tíz évben rohamosan növekedett a gépi adatbázisok száma, mérete, valamint a felhasználók tömege. Ezzel párhuzamosan az adatbázisok tartalmilag is jelentősen bővültek mind a feldolgozott forrásokat, mind az átfogott időszakot és tárgyköröket illetően.

Ez a fejlődés együttjárt az adatbázisok működtetési költségeinek, valamint az információkeresés fajlagos költségének és árának csökkenésével, ill. az adatbázisok finanszírozásának változásával, az adatbázisokat használó szervezetek körének jelentős bővülésével.

Mind több közlemény jelent meg az adatbázisokról, s növekedett az adatbázisokat előállító feldolgozó és felhasználó intézmények száma is. A kereséshez használt szótárak fejlődése egységesítési törekvéseket váltott ki.

Az adatbázisokkal kapcsolatos rendszerszervezési munka olyan színvonalra fejlődött, hogy az adatbázisok hálózattá szervezésének kérdéseivel is eredményesen foglalkoznak.

*A beszerezhető gépi adatbázisok
száma és mérete*

Míg 1965-ben még kevesebb mint 20, addig 1975-ben már több mint 300 adattár volt forgalomban, közülük mintegy 50 már on-line rendszerben is hozzáférhető volt. Míg tíz évvel ezelőtt egy-egy adatbázis évente átlag néhány ezer dokumentumról szóló információval gyarapodott, addig ma már olyanok is léteznek, amelyeknek évi gyarapodása több százezer (pl. a CAS és az ISI évi gyarapodása 400 ezer körül van, a BIOSIS-é pedig 240 ezer).

Nyomatásban az index nem jelenik meg, minden kérés a CISTI szűrőjén megy keresztül. Nevek közléséhez a CISTI köteles az érintett személyek, ill. intézmények engedélyét előzetesen beszerezni. Természetesen a kérdeztettek az adatok közlését meg is tagadhatják.

Az új vállalkozás egyelőre még kevésbé ismert, a CISTI most kezdi széles körű népszerűsítését. Amennyiben a szolgáltatás iránt nagyobb érdeklődés mutatkozik, azt Kanada egész területére kiterjesztik.

/Infoscope, 1977. 6. sz. p. 9–10./

(D. É.)

A felhasználók és a keresések száma

1965-ben még csak mintegy 10 ezerre, 1970-ben pedig már legalább 100 ezerre becsülhető a gépi adatbázisok használóinak száma. Az Egyesült Államokban és Kanadában 1975-ben csak az on-line retrospektív irodalomkutatások száma megközelítette az egymilliót.

A felölelt szakterületek

A kezdetben elsősorban kormányzati szervezetekben (NASA, AEC, NLM) jöttek létre adatbázisok. Később a különböző referáló szolgáltatásokra alapozott gépi adatbázisok kialakulásával megnövekedett a mérnöki és alkalmazott tudományos információk aránya a feldolgozásban. Végül megjelentek a társadalomtudományi gépi adatbázisok is. Újabban az amerikai kutatás fejlesztésének lassulásával párhuzamosan megnövekedett a kereskedelmi és gazdasági információk beépítése az adatbázisokba. Legújabbban már olyan adatbázisokat is hoznak létre, amelyeknek tartalma nem a kutatót, fejlesztőt vagy az üzletembert, hanem az egyszerű állampolgárt érdekli (pl. fogyasztás, jog, gyermeknevelés, gyógyszerek stb.).

Retrospektív adatbázisok

A tíz évvel ezelőtti gépi adatbázisok csupán rövid idővel korábban keletkezett információkat tartalmaztak és így retrospektív szolgáltatásokról értelmetlenség lett volna beszélni. Ma már vannak adatbázisok, amelyek több mint tíz évre visszamenőleg tárolnak információkat.

A feldolgozott dokumentumok fajtái

Folyóiratcikkek, kutatási jelentések, szabadalmi dokumentumok mellett fokozatosan megkezdődött a mo-